

Utvärdering av utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen

Förstudie

Utvärdering av utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen

Förstudie

Rapport 2023:18

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2023

Författare: Oskar Kindberg (projektledare) och Mårten Bengtsson

Diarienummer: 411-00342-23

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06 Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund till utvärderingen.....	5
Sammanställning av UKÄ:s kunskap om utbildningen.....	7
Hur har det gått i tidigare utvärderingar?.....	10
Ny statistik för biomedicinska analytikerutbildningarna	14
Biomedicinska analytikerutbildningarna har analyserats och följts upp.....	27
UKÄ har inte några aktuella tillsynsärenden.....	28
Kunskap från andra myndigheter och organisationer	29
Mycket liten konkurrens om jobben enligt Arbetsförmedlingen	29
Socialstyrelsen utfärdade färre legitimationer	30
Nationella vårdkompetensrådet bedömer att fler biomedicinska analytiker behöver disputera	31
Sveriges kommuner och regioner räknar med stora pensionsavgångar	33
Vårdförbundet tar upp vikten av ökad andel heltidsarbetande i yrket.....	34

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har tagit fram den här förstudien inför utvärderingen av utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen. I förstudien har vi sammanställt den kunskap som UKÄ har om utbildningen i form av tidigare kvalitetsgranskningar, analyser och statistik samt tillsynsärenden. Den innehåller också kunskapsunderlag från andra aktörer.

Förstudiens målgrupp är bedömargruppen och representanter för de lärosäten som ingår i utvärderingen samt studenter och arbetslivets organisationer som berörs av de utbildningar som utvärderas.

Förstudien är ett underlag till den dialog som sker i inledningen av utvärderingsprocessen, för att utvärderingen ska kunna anpassas och bli mer ändamålsenlig. För ytterligare information om syftet med förstudien, se *Vägledning för utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå*.

Om biomedicinsk analytikerexamen

Biomedicinsk analytikerexamen är en yrkesexamen på grundnivå inom högskolan. Examen omfattar 180 högskolepoäng vilket motsvarar tre års heltidsstudier. Målen för biomedicinsk analytikerexamen anges i högskoleförordningens (1993:100) bilaga 2 examensordningen.

Bakgrund till utvärderingen

UKÄ genomför utbildningsutvärderingar utifrån ett urval. Urvalet baseras på en analys av den kunskap vi har om utbildningarna utifrån våra tidigare granskningar, analyser och tillsynsändan, men även omvärldsbevakning och lärosätens synpunkter. Till grund för arbetet ligger regeringens skrivelse *Kvalitetssäkring av högre utbildning* (2015/16:76) samt UKÄ:s mål och uppdrag.

Enligt regeringens skrivelse ska UKÄ, i våra utbildningsutvärderingar, ha ett särskilt fokus på yrkesexamina. Biomedicinsk analytikerexamen är en yrkesexamen där likvärdighet är särskilt viktigt, eftersom den ligger till grund för legitimation som biomedicinsk analytiker. Syftet med utbildningsutvärderingarna är både att kontrollera utbildningarnas resultat och att bidra till dess utveckling. Förutom att utvärdera utbildningarna ska vi också skapa resultat som är till nytta för högskolesektorns utveckling. Därför ska utvärderingen också mynna ut i en nationell bild av styrkor och utvecklingsbehov i utbildningen.

Vårdområdet är för närvarande ett prioriterat område för UKÄ. Vi har tidigare utvärderat utbildningar som leder till sjuksköterskeexamen och specialistsjuksköterskeexamen. Dessa utvärderingar ska nu följas upp och det kan finnas gemensamma lärdomar att dra från samtliga utvärderingar som också kan vara till nytta för sektorn.

UKÄ:s kunskapsunderlag visar att det finns ett behov av att få en nationell bild av utbildningarna som leder till biomedicinsk analytikerexamen. Det var länge sedan en nationell utvärdering gjordes och utbildningen leder till ett samhällsviktigt yrke. Kunskapsunderlaget visar också att biomedicinsk analytiker är ett bristyrke och att utbildningens examensfrekvens är låg.

I den konsultation UKÄ hade med lärosätena genom en enkät rangordnade tio av tretton lärosäten som har tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen behovet av en utvärdering. Sju av dem anser att det finns ett större behov av en nationell utvärdering, medan tre lärosäten anser att behovet är mindre.

I enkätsvaren bekräftades att behovet av fler biomedicinska analytiker är stort. Utvecklingen inom biomedicinsk laboratorievetenskap beskrevs dessutom som snabb och sker både inom samhället och i yrkesområdet. Flera lärosäten påpekade att det behövs en nationell kunskapsbild av om utbildningarna lever upp till de nationella kraven och håller god kvalitet. Lika viktig ansågs en kontinuerlig genomlysning av lärarkompetensen och studenternas måluppfyllelse vara för att utbildningen ska utvecklas utifrån den kliniska verksamheten.

Om skyddad yrkestitel och yrkeslegitimation

Biomedicinsk analytiker är sedan 1999 en skyddad yrkestitel. Det betyder att det är straffbart att använda titeln utan att ha rätt till den. Sedan 1 april 2006 är biomedicinsk analytiker ett legitimationsyrke. Legitimationen utfärdas av Socialstyrelsen och är en garanti för att den biomedicinska analytikern har rätt kompetens och kunskap för att vara lämplig att arbeta i yrket. Enbart personer med legitimation som biomedicinsk analytiker får använda yrkestiteln.

Patientsäkerheten stärks av legitimationskrav. Patientsäkerhetslagen (2010:659) anger att biomedicinsk analytikerexamen krävs för att beviljas legitimation som biomedicinsk analytiker. Enligt patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) är även examina från äldre utbildningar som preparatris, laboratris, laborant- eller laboratorieassistent eller biomedicinsk analytiker likvärdiga med dagens examen. Därför kan även de här utbildningarna ligga till grund för legitimation.

Sammanställning av UKÄ:s kunskap om utbildningen

UKÄ har kunskap om den utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen genom vår verksamhet. I det här avsnittet beskriver vi resultaten av våra tidigare utvärderingar samt våra analyser och statistiska underlag som rör utbildningen.

Vilka lärosäten har tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen?

Tretton lärosäten har tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen. Tolv står under statligt huvudmannaskap och ett är en enskild utbildningsanordnare.

Tabell 1: Lista över lärosäten som har tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen.

Lärosäte
Göteborgs universitet
Högskolan Kristianstad
Karlstads universitet
Karolinska institutet
Linköpings universitet
Linnéuniversitetet
Lunds universitet
Malmö universitet
Mittuniversitetet
Stiftelsen Högskolan i Jönköping
Umeå universitet
Uppsala universitet
Örebro universitet

Vilka lärosäten bedriver utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen?

Lärosätena har redovisat vilka utbildningar de bedriver som leder till biomedicinsk analytikerexamen till UKÄ. Av redovisningarna framgår också att Karlstads universitet, Lunds universitet och Mittuniversitetet har tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen men inte bedriver utbildning som leder till examen. Redovisningen från övriga tio lärosäten har sammanställts i tabell 2.

Vissa lärosäten antar studenter direkt till utbildning med inriktning mot laboriemedicin respektive klinisk fysiologi eller fysiologi, medan andra låter studenterna välja inriktning senare i utbildningen. Några lärosäten antar enbart studenter till en inriktning. Inriktningarna regleras

inte i examensordningen. Ett fåtal lärosäten bedriver utbildningen vid flera olika campus.

De tio lärosätena som erbjuder utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen ger totalt 16 utbildningar. Utbildningarna finns på elva studieorter från Umeå i norr till Malmö i söder.

Tabell 2: Utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen.

Lärosäte	Utbildning	Studieort
Göteborgs universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet	Göteborg
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot laboratoriemedicin	Jönköping
	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot klinisk fysiologi	Jönköping
	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot klinisk fysiologi	Linköping
Högskolan Kristianstad	Biomedicinska analytikerprogrammet	Kristianstad
Karolinska institutet	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot klinisk fysiologi	Huddinge
	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot laboratoriemedicin	Huddinge
Linköpings universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet	Linköping
Linnéuniversitetet	Biomedicinska analytikerprogrammet	Kalmar
Malmö universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet	Malmö
Umeå universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot klinisk fysiologi	Umeå
	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot laboratoriemedicin	Umeå
Uppsala universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet	Uppsala
	Biomedicinska analytikerprogrammet	Sundsvall
Örebro universitet	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot klinisk fysiolog	Örebro
	Biomedicinska analytikerprogrammet, inriktning mot laboratoriemedicin	Örebro

Hur har det gått i tidigare utvärderingar?

Utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har utvärderats av Högskoleverket, som är UKÄ:s föregångare, vid två tillfällen under de senaste 20 åren. I det här avsnittet presenterar vi översiktligt resultaten från de utvärderingarna.

Nästan alla bedömdes hålla hög kvalitet 2012

Den senaste utvärderingen av utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen beslutades om 2012. I den utvärderingen ingick nio lärosäten som hade tillstånd att utfärda examen. Högskolan Kristianstad och Linköpings universitet ingick inte, eftersom de nyligen fått tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen och Lunds universitet ingick inte heller, eftersom de inte bedrev utbildningen.

Utbildningarna kunde antingen få omdömet *mycket hög kvalitet*, *hög kvalitet* eller *bristande kvalitet*. UKÄ bedömde att sju av utbildningarna höll hög kvalitet och två utbildningar bristande kvalitet.¹

Tabell 3: Utfall i utbildningsutvärderingen som Högskoleverket beslutade om 2012.

Lärosäte	Samlat omdöme
Göteborgs universitet	Hög kvalitet
Högskolan i Jönköping	Hög kvalitet
Karlstads universitet	Hög kvalitet
Karolinska institutet	Bristande kvalitet
Linnéuniversitet	Hög kvalitet
Malmö högskola	Bristande kvalitet
Umeå universitet	Hög kvalitet
Uppsala universitet	Hög kvalitet
Örebro universitet	Hög kvalitet

Utvärderingen hade fokus på studenternas måluppfyllelse i relation till ett urval av examensmålen. Bedömningarna grundades på studenternas godkända självständiga arbeten, lärosätets självvärdering samt intervjuer och studenternas uppfattning om utbildningens resultat i förhållande till målen i examensbeskrivningen. Det skrevs inte någon nationell bild över styrkor och utmaningar inom ramen för utvärderingen.

Utvärderingen omfattade nio examensmål. De utbildningar som bedömdes ha bristande kvalitet bedömdes ha bristande måluppfyllelse för 1–3 examensmål vardera. Bedömargruppen ansåg att det fanns bristande måluppfyllelse i de uppräknade målen enbart för de två

¹ Högskoleverket 2012, *Kvalitetsutvärdering av biomedicinsk analytikerexamen 2012*, reg.nr 643-00564-11.

lärosäten som fick det samlade omdömet *bristande kvalitet*. Inget lärosäte bedömdes ha mycket hög måluppfyllelse för något av examensmålen som utvärderades.

Bristande måluppfyllelse i fyra examensmål

För examensmålet om studenternas kunskap om områdets vetenskapliga grund ansåg bedömargruppen att ett en stor del av de självständiga arbetena saknade statistisk bearbetning eller redovisning av statistikmetod.

För examensmålet om studenternas kunskap om relevanta metoder inom området ansåg bedömargruppen att de självständiga arbetena antingen framstod som laborationsmanualer med alltför detaljerade metodbeskrivningar eller att material och metod beskrevs på ett ofullständigt eller osammanhängande sätt.

För examensmålet om studenternas förmåga att samverka med patient och närstående ansåg bedömargruppen att utbildningen inte säkerställde det för samtliga studenter.

För examensmålet om studenternas förmåga att samla, bearbeta och kritiskt tolka analys- och undersökningsresultat ansåg bedömargruppen att det i ett antal självständiga arbeten användes, oproportionerligt många figurer och tabeller i förhållande till studiernas omfattning. Dessutom saknades motivering av valda statistiska metoder och en kritisk analys av resultaten.

I slutet av 2013 genomförde UKÄ en uppföljning av Högskoleverkets beslut om att ifrågasätta Karolinska institutets² och dåvarande Malmö högskolas³ tillstånd att utfärda biomedicinsk analytikerexamen. I uppföljningen bedömdes båda lärosätenas utbildningar hålla hög kvalitet.

Utbildningar med separat inriktning mot klinisk fysiologi uppfyllde inte kraven 2007

Högskoleverket fattade 2007 beslut om resultaten i utvärderingen av grundutbildningar i medicin och vård där biomedicinsk analytikerexamen ingick. I utvärderingen ingick nio lärosäten som hade tillstånd att utfärda examen. Lunds universitet ingick inte, eftersom de inte bedrev utbildningen.

Utbildningarna kunde antingen bedömas uppfylla kraven för högre utbildning eller inte. Vid det senare omdömet ifrågasatte Högskoleverket

² Universitetskanslersämbetet 2013, *Uppföljning av biomedicinsk analytikerexamen vid Karolinska institutet*, reg.nr 411-00149-13.

³ Universitetskanslersämbetet 2013, *Uppföljning av biomedicinsk analytikerexamen vid Malmö Högskola*, reg.nr 411-00149-13.

lärosätets examensrätt, som examenstillstånd vid tillfället kallades. Sex av utbildningarna bedömdes uppfylla kraven, medan tre inte gjorde det.⁴

Tabell 4: Utfall i utbildningsutvärderingen som Högskoleverket beslutades om 2007.

Lärosäte	Beslut
Göteborgs universitet	Uppfyller kraven för högre utbildning
Högskolan i Jönköping	Uppfyller kraven för högre utbildning
Högskolan i Kalmar	Uppfyller kraven för högre utbildning
Karlstads universitet	Uppfyller kraven för högre utbildning
Karolinska institutet	Uppfyller inte kraven för högre utbildning
Malmö högskola	Uppfyller kraven för högre utbildning
Umeå universitet	Uppfyller inte kraven för högre utbildning
Uppsala universitet	Uppfyller kraven för högre utbildning
Örebro universitet	Uppfyller inte kraven för högre utbildning

Utvärderingen hade fokus på utbildningens resultat för de allmänna målen för högre utbildning samt kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen.

Bedömargruppen gav en nationell bild⁵ av att utbildningen allmänt höll en hög nivå med en då tilltagande akademisk identitet med starka band till vetenskap och forskning. Företrädarna för verksamheterna var generellt mycket positiva till att medverka i utbildningen. Samtidigt ansåg bedömargruppen att lärarkompetensen behövde möta samma krav för både den rent teoretiska och den verksamhetsförlagda utbildningen, för att de olika utbildningstyperna skulle ha samma status. Enligt bedömargruppen behövde utbildningarna utveckla metoder för att säkerställa kvaliteten i den verksamhetsförlagda utbildningen.

Högskoleverket beslutade efter bedömargruppens granskning att tre av utbildningarna inte uppfyllde kraven för biomedicinsk analytikerexamen. Gemensamt för dem var att de hade separata inriktningar mot klinisk fysiologi. Det innebar att tre lärosätens rätt att utfärda examen ifrågasattes.

Vid uppföljningen, ett år efter utvärderingen, bedömdes Karolinska institutets⁶ och Umeå universitets⁷ utbildningar uppfylla kraven. Med anledning av det ifrågasattes inte längre deras rätt att utfärda biomedicinsk analytikerexamen.

Örebro universitets utbildning, å andra sidan, bedömdes fortsatt inte nå upp till kraven och Högskoleverket beslutade att återkalla rätten att

⁴ Högskoleverket 2007, *Utvärdering av grundutbildningar i medicin och vård vid svenska universitet och högskolor. Del 2: Utbildningsbeskrivningar och bedömningar*, Rapport 2007:23 R.

⁵ Högskoleverket 2007, *Utvärdering av grundutbildningar i medicin och vård vid svenska universitet och högskolor. Del 1: Den nationella bilden*, Rapport 2007:23 R.

⁶ Högskoleverket 2008, *Uppföljning av ifrågasättande av rätten att utfärda biomedicinsk analytikerexamen vid Karolinska institutet*, reg.nr 643-2034-08.

⁷ Högskoleverket 2008, *Uppföljning av ifrågasättande av rätten att utfärda biomedicinsk analytikerexamen vid Umeå universitet*, reg.nr 643-2066-08.

utfärda examen.⁸ Enligt bedömargruppen hade förändringarna som skett sedan utvärderingen varit för små och utbildningen ledde inte fram till generell kompetens för biomedicinsk analytikerexamen.

År 2010 beslutade Högskoleverket efter Örebro universitets ansökan att åter ge lärosätet rätt att utfärda biomedicinsk analytikerexamen.⁹ Utbildningen hade då inte någon separat inriktning mot klinisk fysiologi.

Högskoleverket fick efter utvärderingen i uppdrag av regeringen att se över examensbeskrivningen

Efter 2007 års utvärdering fick Högskoleverket i mars 2009 i uppdrag av regeringen att pröva om examensbeskrivningen behövde ändras utifrån vårdens behov. Uppdraget skulle ske i samverkan med berörda myndigheter och organisationer samt redovisas tre månader senare.¹⁰ Orsaken till det nya uppdraget var att dåvarande Sveriges kommuner och landsting¹¹ lämnat en skrivelse till utbildningsdepartementet om att de inriktningar som fanns svarade mot kompetensbehoven och att de kliniska verksamheterna var i behov av kompetens inom fysiologi.

Högskoleverket föreslog efter samverkan med experter och externa intressenter att begreppet klinisk fysiologi skulle tillföras examensordningen inom ramen för ett examensmål inom kunskapsformen färdighet och förmåga.¹² Regeringen gjorde ingen åtgärd till följd av Högskoleverkets förslag. Så knappt ett år efter det skickade Högskoleverket en hemställan till regeringen om att få ett uppdrag att utreda bland annat biomedicinsk analytikerexamen på nytt.

Regeringen gav inte Högskoleverket något uppdrag att utreda examen. Trots det tog Högskoleverket initiativ till att utreda frågan i samband med utvärderingens uppföljning 2010.¹³ Då tillsattes en referensgrupp med representanter för lärosätena och yrkesverksamheten, och en hearing anordnades med intressenter för att diskutera frågor som uppstod i samband med utvärderingen 2007. Referensgruppen redogjorde i rapporten för hur man såg på möjligheterna för utbildningen att svara upp både mot behoven inom vården och de akademiska kraven för utbildningen inom den dåvarande examensordningen.

Referensgruppens slutsats, som Högskoleverket delade, var att vårdens behov av utbildad personal kunde tillgodoses inom ramen för den rådande examensordningen samt att inriktningen dels mot

⁸ Högskoleverket 2008, *Uppföljning av ifrågasättande av rätten att utfärda biomedicinsk analytikerexamen vid Örebro universitet*, reg.nr 643-2085-08.

⁹ Högskoleverket 2010, *Beslut om rätt att utfärda biomedicinsk analytikerexamen*, reg.nr. 641-4285-09.

¹⁰ Regeringen 2009, *Uppdrag angående biomedicinsk analytikerexamen*, U2009/1781/UH.

¹¹ I dag Sveriges kommuner och regioner

¹² Högskoleverket 2009, *Uppdrag angående biomedicinsk analytikerexamen (U2009/1781/UH)*, reg.nr 12-2150-09.

¹³ Högskoleverket 2010, *Uppföljning av Högskoleverkets utvärdering 2006 av biomedicinska analytikerutbildningen och röntgensjuksköterskeutbildningen*, reg.nr 641-654-10.

laboratoriemedicin, dels mot klinisk fysiologi var befogad. Det skulle också stå anordnarna fritt att erbjuda en eller båda inriktningarna.

Referensgruppen underströk vikten av att studenterna inom båda inriktningarna får en bred och gemensam kunskapsbas inom de biomedicinska och medicinska ämnesområdena samt en vetenskaplig skolning under de inledande terminerna.

Högskoleverket kunde även konstatera att fortsatt utfärdande av yrkeslegitimation för biomedicinsk analytiker med inriktning laboratoriemedicin, alternativt klinisk fysiologi inte mötte några hinder från Socialstyrelsen.

Ny statistik för biomedicinska analytikerutbildningarna

Inför utvärderingen har UKÄ sammanställt aktuell statistik om biomedicinska analytikerutbildningar. Statistiken sätts i relation till en jämförelsegrupp, se mer i faktarutan *Om jämförelsegruppen*.

Uppgifter om söktryck, antagna, helårsstudenter och examina utgår från de senaste tillgängliga uppgifterna i UKÄ:s databas Högskolan i siffor. Uppgifter om etablering och genomströmning hämtas från UKÄ:s interna statistik.

Om jämförelsegruppen

Utbildningarna som leder till biomedicinsk analytikerexamen jämförs i statistiken med en jämförelsegrupp. I diagrammen kallas den *Hälso- och sjukvård*.

Jämförelsegruppen inkluderar alla treåriga yrkesexamina på grundnivå som är relaterade till yrken inom hälso- och sjukvård inklusive tandvård:

- arbetsterapeutexamen
- audionomexamen
- biomedicinsk analytikerexamen
- dietistexamen
- fysioterapeutexamen
- optikerexamen
- ortopedingenjörsexamen
- receptarieexamen
- röntgensjuksköterskeexamen
- sjuksköterskeexamen
- tandhygienistexamen
- tandteknikerexamen.

Utbildning som leder till tandhygienistexamen blev treårig från 1 januari 2019 och ingår i jämförelsegruppen för alla mått förutom *genomströmning*.

Studenter som läser utbildning som leder till sjuksköterskeexamen är en stor majoritet av jämförelsegruppen. Därmed har de utbildningarna en stor påverkan på genomsnittsvärdena.

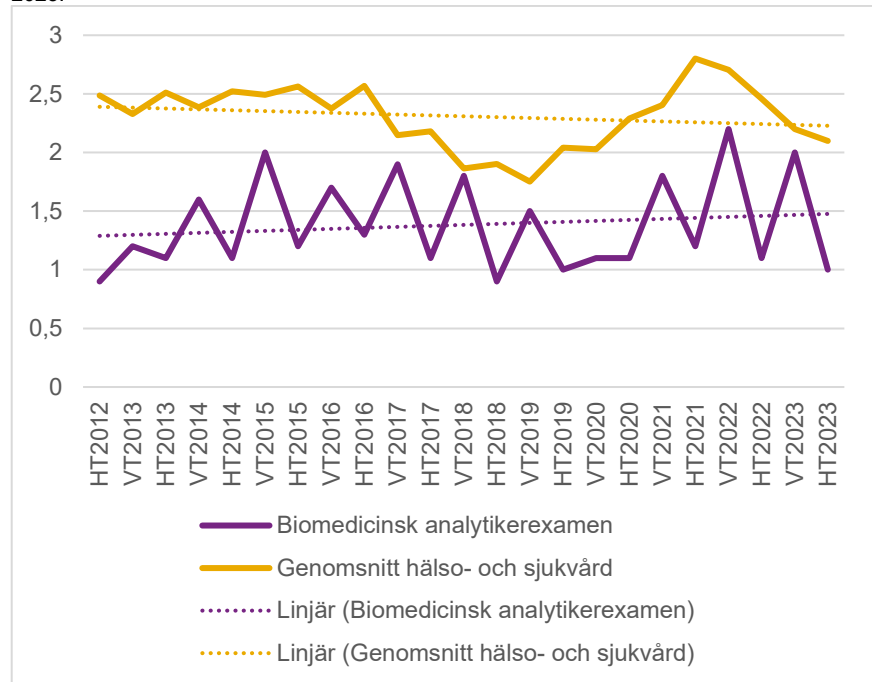
Söktrycket har ökat något över tid

Måttet söktryck räknas som antal behöriga förstahandssökande delat med antalet antagna, oberoende av tidigare studier i högskolan. Eftersom de som antagits till en utbildning inte behöver ha rangordnat utbildningen som sitt förstahandsalternativ, kan söktrycket understiga 1 i de fall det finns färre förstahandssökande än antagna till en utbildning.

Söktrycket till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har varierat något mellan höstterminen 2012 och höstterminen 2023. Trenden var svagt ökande och genomsnittet för alla utbildningar över hela perioden var 1,4. Det lägsta söktrycket uppmättes för höstterminen 2012 respektive höstterminen 2018 (0,9) och det högsta söktrycket uppmättes för vårterminen 2022 (2,2). Det högsta söktrycket för en hösttermin, när de flesta utbildningarna har antagning, uppmättes höstterminen 2016 (1,3).

Söktrycket för utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen har under alla år som ingår i tidsserien varit lägre än det genomsnittliga söktrycket i jämförelsegruppen.

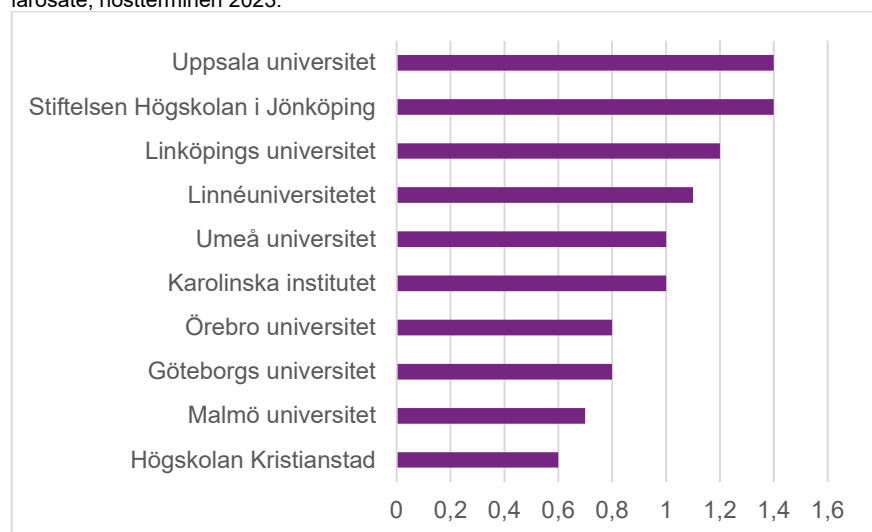
Diagram 1: Söktryck för utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och det genomsnittliga söktrycket till utbildning i jämförelsegruppen, höst- och vårterminerna 2012–2023.

När det gäller söktrycket för respektive lärosäte har vi tagit fram statistik för höstterminen 2023. Genomsnittsvärdet för söktrycket till alla lärosäten under den terminen var 1.

Högst söktryck hade Uppsala universitet och Stiftelsen Högskolan i Jönköping (1,4). Lägst söktryck hade Högskolan i Kristianstad (0,6) och Malmö universitet (0,7).

Diagram 2: Söktryck för utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen, per lärosäte, höstterminen 2023.

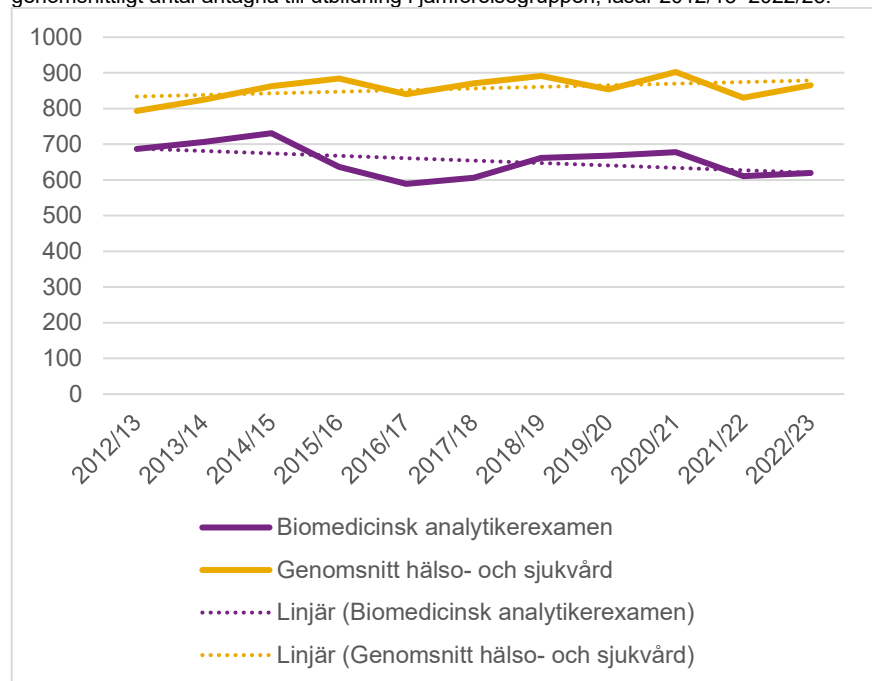
Antalet antagna har minskat

Antalet antagna till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen baseras på läsårsstatistik för läsåren 2012/13–2022/23. Genomsnittet för jämförelsegruppen beräknas som kvoten mellan det totala antalet antagna till utbildningar inom gruppen per läsår och antalet utbildningar i gruppen. Med antagna avses personer som blivit erbjudna utbildningsplats, vilket inte är detsamma som att den antagna verkligen påbörjat utbildningen och registrerat sig. De kan också tidigare ha varit studenter i den svenska högskolan.

Antalet antagna till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har sjunkit under den studerade tidsperioden. Högst antal antagna var det under läsåret 2014/15 (731) och lägst antal antagna var det under läsåret 2016/17 (589). Skillnaden mellan högsta och lägsta antalet antagna var 142 personer. Läsåret 2022/23 antogs 620 personer till utbildningarna.

Antalet antagna till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har alla år som ingår i tidsserien varit lägre än den genomsnittliga antagningen i jämförelsegruppen.

Diagram 3: Antal antagna till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och genomsnittligt antal antagna till utbildning i jämförelsegruppen, läsår 2012/13–2022/23.

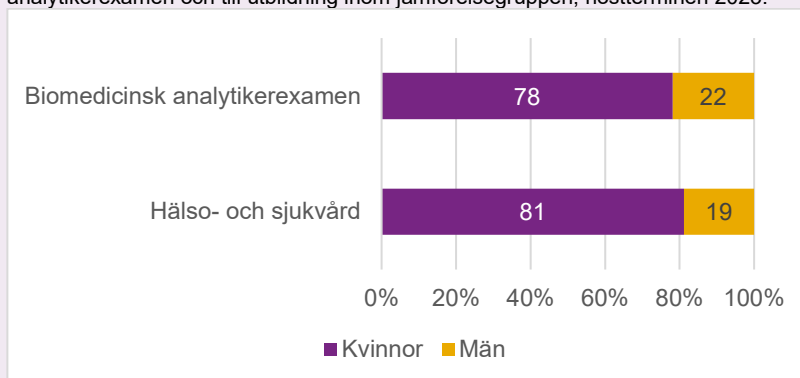

Fördjupning: Jämställdhet och antagna, höstterminen 2023

Sett till antagningen är utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen starkt kvinnodominerad. Detsamma gäller utbildningarna i jämförelsegruppen.

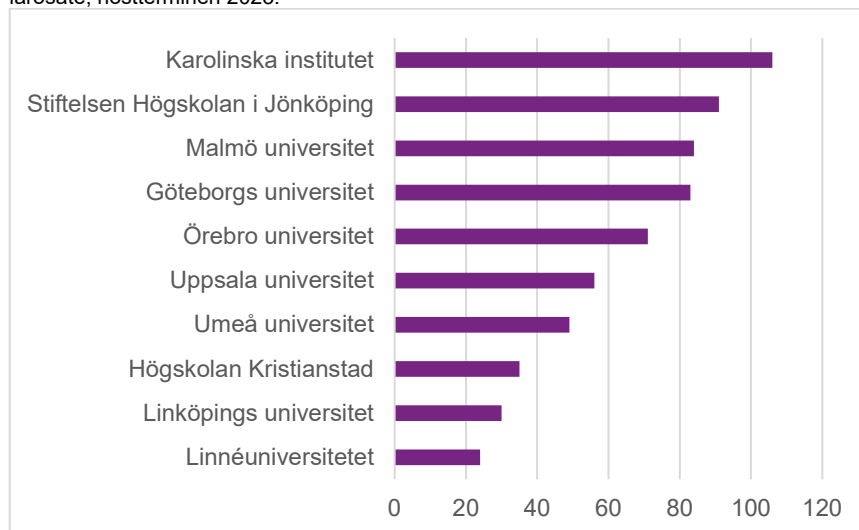
78 procent av de som höstterminen 2023 antogs till biomedicinska analytikerutbildningar var kvinnor, medan 22 procent var män. I jämförelsegruppen var 81 procent kvinnor och 19 procent män.

Diagram 4: Andel antagna per kön till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och till utbildning inom jämförelsegruppen, höstterminen 2023.

Under höstterminen 2023 hade Karolinska institutet högst antal antagna personer till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen (106) följt av Stiftelsen Högskolan i Jönköping (91). Lägst antal antagna under den höstterminen hade Linnéuniversitetet (24).

Diagram 5: Antal antagna till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen, per lärosäte, höstterminen 2023.

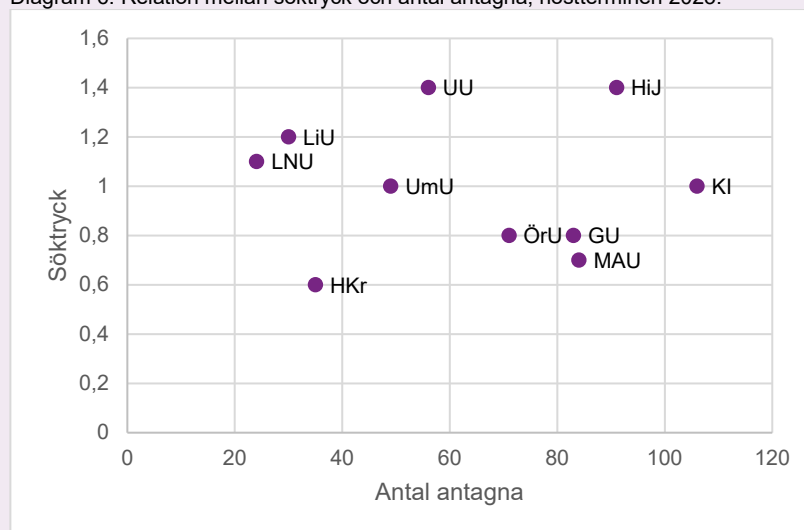

Fördjupning: Relation mellan söktryck och antal antagna

Det är intressant att observera relationen mellan antalet antagna och söktrycket. Ett stort antal antagna visar att det finns ett större antal utbildningsplatser, medan söktryck mätt i antalet behöriga förstahandssökande per antagen visar de presumtiva studenternas preferenser att antas till utbildning vid ett särskilt lärosäte.

I diagram 6 har måtten ställts upp på respektive axel för att kunna observera relationen mellan de två statistiska måtten för respektive lärosäte. Lärosäten som både har ett större antal utbildningsplatser och som samtidigt har ett förhållandevis högt söktryck placeras i den övre högra delen av diagrammet.

Diagram 6: Relation mellan söktryck och antal antagna, höstterminen 2023.

Diagrammet visar att Linköpings universitet och Linnéuniversitetet för höstterminen 2023 hade bland de högre söktrycken. Samtidigt hade utbildningarna det lägsta antalet antagna.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping var en av dem med högst söktryck samtidigt som de antog näst flest till utbildning. Karolinska institutet antar flest studenter till utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och har ett söktryck som stämmer överens med genomsnittet.

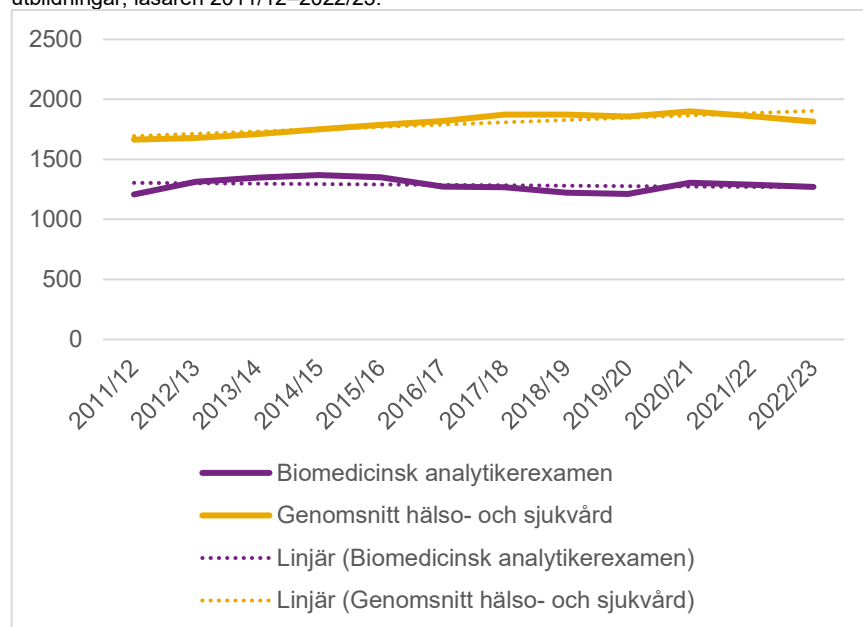
Högskolan Kristianstad sticker ut, eftersom lärosädet har det lägsta söktrycket samtidigt som det har ett lågt antal antagna till utbildning.

Antalet helårsstudenter har varit stabilt över tid

Antalet helårsstudenter i utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och genomsnittligt antal helårsstudenter på utbildningar inom jämförelsegruppen baseras på läsårsstatistik för läsåren 2011/12–2022/23. Helårsstudenter är antalet studenter som är förstagångs- och fortsättningsregistrerade på en kurs multiplicerat med kursens omfattning i högskolepoäng under ett läsår dividerat med 60. För

det genomsnittliga antalet helårsstudenter inom jämförelsegruppen har det totala antalet helårsstudenter delats med antalet utbildningar i jämförelsegruppen.

Diagram 7: Antal helårsstudenter inom utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och genomsnittligt antal helårsstudenter inom jämförelsegruppens utbildningar, läsåren 2011/12–2022/23.¹⁴

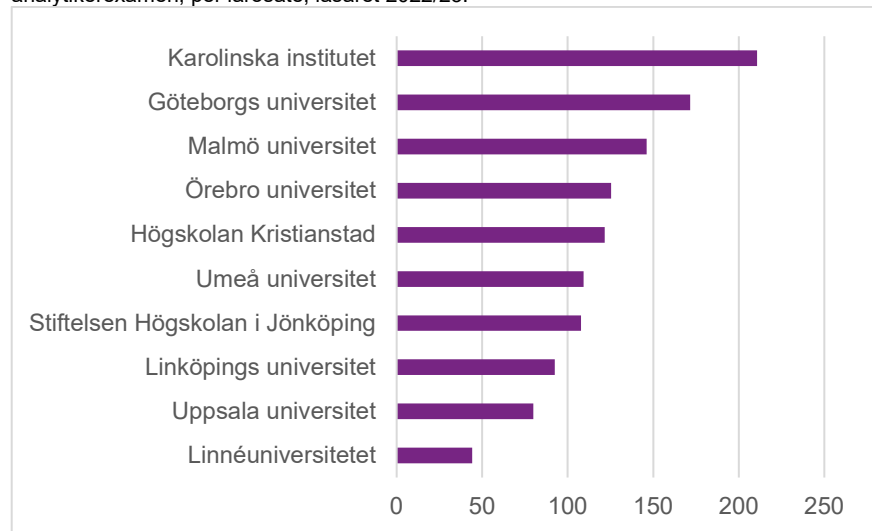
Antalet helårsstudenter inom utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har varit stabilt över tid. Det lägsta antalet helårsstudenter fanns läsåret 2011/12 (1 207,8) och det högsta antalet helårsstudenter fanns läsåret 2014/15 (1 369,3). Skillnaden mellan lägsta och högsta antalet helårsstudenter var 161,5.

Jämfört med jämförelsegruppen finns det varje läsår färre helårsstudenter inom utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen.

Karolinska institutet har flest helårsstudenter i utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen (210,7), följt av Göteborgs universitet (171,5) och Malmö universitet (146,1). Lägst antal helårsstudenter finns hos Linnéuniversitetet (44,1), följt av Uppsala universitet (79,8).

¹⁴ Uppsala universitet bedriver utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen vid Mittuniversitetets campus i Sundsvall. Studenterna är under delar av utbildningen registrerade vid båda lärosätena i det studieadministrativa systemet Ladok. Det gäller ungefär 60 helårsstudenter.

Diagram 9: Antal helårsstudenter inom utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen, per lärosäte, läsåret 2022/23.

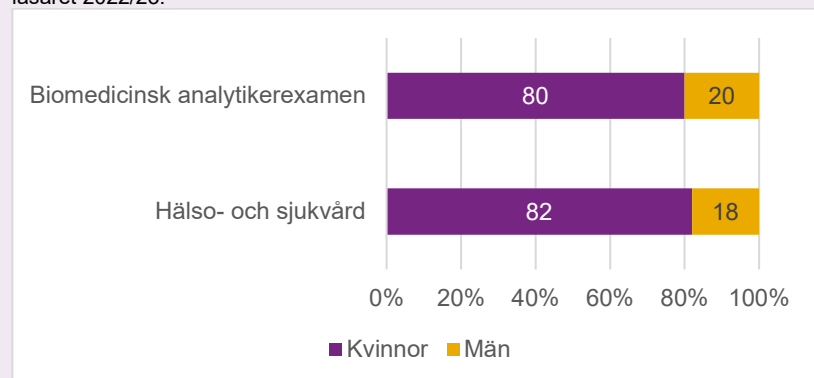

Fördjupning: Jämställdhet och helårsstudenter, läsåret 2022/23

Helårsstudenterna inom utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen bestod framför allt av kvinnor, som motsvarar 80 procent. Det är en något lägre andel än jämförelsegruppen, där 82 procent av helårsstudenterna var kvinnor.

Jämfört med könsfördelningen vid antagningen var könsskillnaderna något större bland helårsstudenter inom biomedicinska analytikerutbildningar.

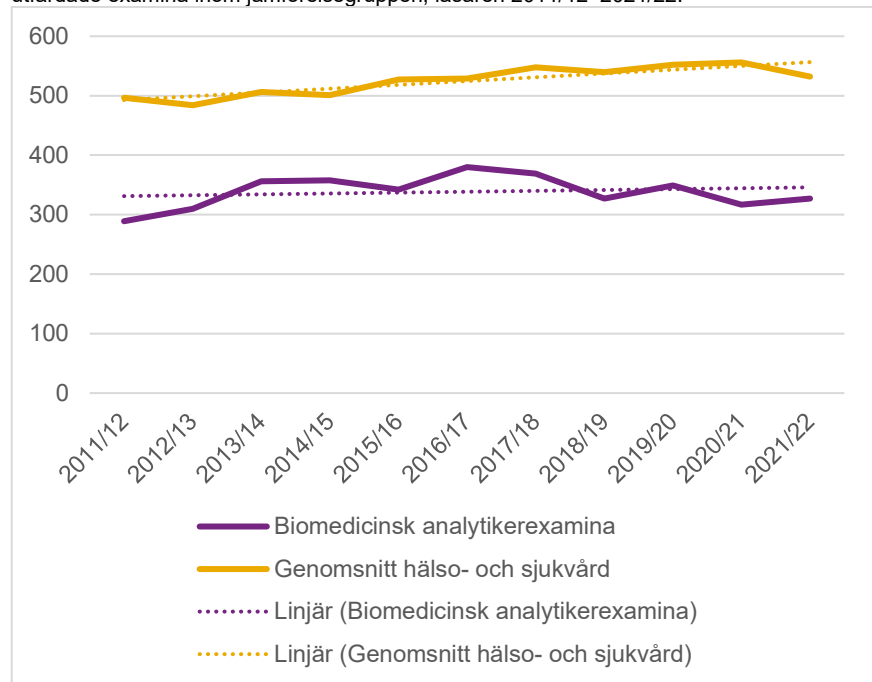
Diagram 8: Andel helårsstudenter per kön i utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen och i utbildning som leder till examen inom jämförelsegruppen, läsåret 2022/23.

Drygt 300 biomedicinska analytikerexamina utfärdas varje år

Antal utfärdade examina baseras på läsårsstatistik för läsåren 2011/12–2021/22. Genomsnittet för jämförelsegruppen beräknas som kvoten mellan det totala antalet utfärdade examina från utbildningar inom gruppen per läsår och antalet utbildningar i gruppen.

Diagram 10: Antal utfärdade biomedicinska analytikerexamina och genomsnittligt antal utfärdade examina inom jämförelsegruppen, läsåren 2011/12–2021/22.

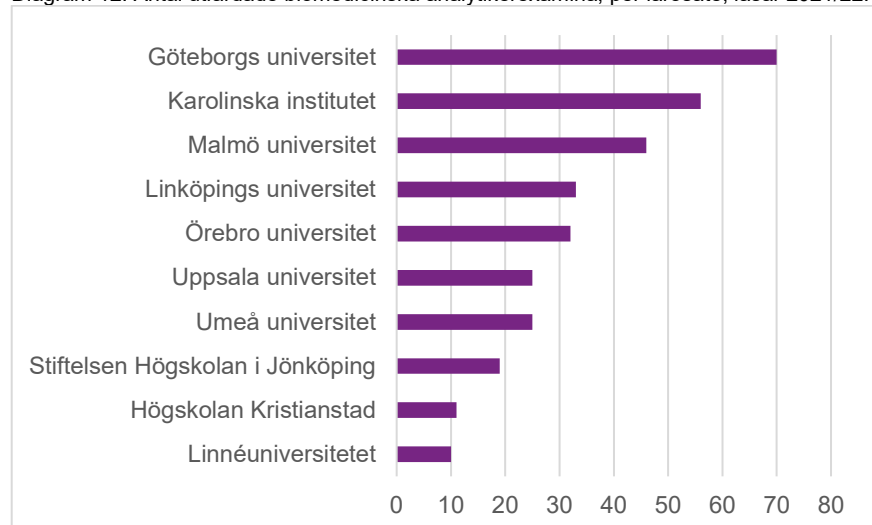

Antal utfärdade biomedicinska analytikerexamina varierar mellan som lägst 289 under läsåret 2011/12 och som högst 380 under läsåret 2016/17. Skillnaden mellan dessa är 91 utfärdade examina. Under läsåret 2021/22 utfärdades 327 biomedicinska analytikerexamina.

Varje år under den observerade tidsperioden har det utfärdats färre biomedicinska analytikerexamina än genomsnittet inom hälso- och sjukvårdsutbildningar.

Under läsåret 2021/22 utfärdade Göteborgs universitet flest examina (70), följt av Karolinska institutet (56). Lägst antal examina utfärdades av Linnéuniversitetet (10) och Högskolan Kristianstad (11).

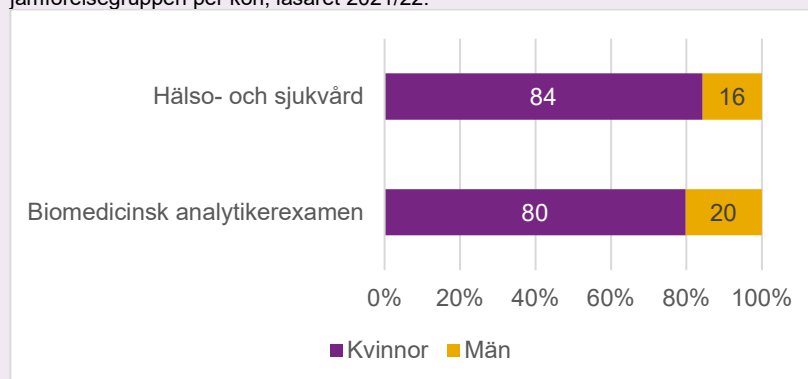
Diagram 12: Antal utfärdade biomedicinska analytikerexamina, per lärosäte, läsåret 2021/22.

Fördjupning: Jämställdhet och utfärdade examina

80 procent av de examina som utfärdades från biomedicinska analytikerutbildningar var till kvinnor, medan 20 procent var till män. Könsskillnaden var samma som bland helårsstudenter, men något större än bland antagna.

Diagram 11: Andel utfärdade biomedicinska examina respektive examina inom jämförelsegruppen per kön, läsåret 2021/22.

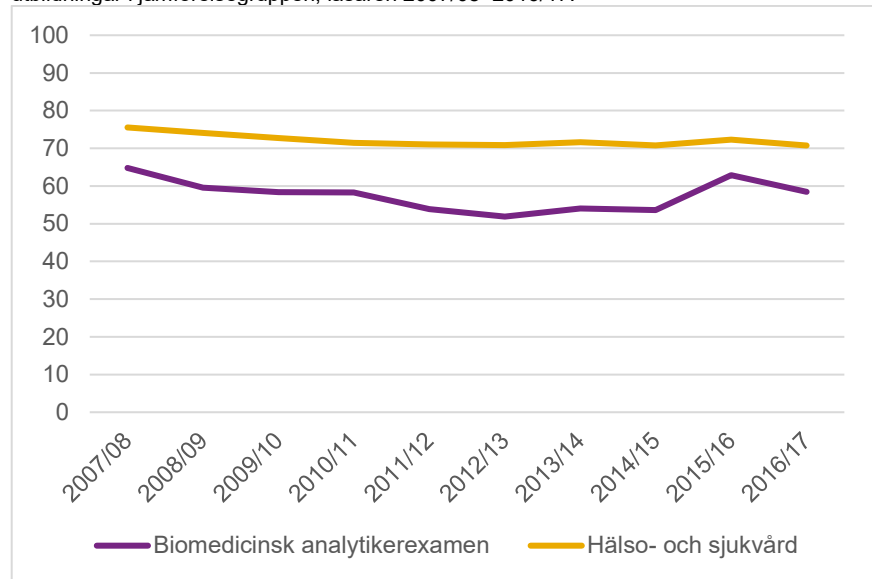

Genomströmningen är lägre än för jämförbara utbildningar inom hälso- och sjukvårdsområdet

Genomströmning i utbildningarna mäts av UKÄ i form av examensfrekvens som omfattar de som påbörjade utbildningen läsåren 2007/08 till och med 2016/17. Examensfrekvens är ett mått på andelen av de som påbörjade utbildningen som fått en biomedicinsk analytikerexamen utfärdad inom programmets nominella studietid (i det här fallet tre år) plus tre år.

Examensfrekvensen för biomedicinska analytikerutbildningar har över tid sjunkit från som högst 65 procent för de studenter som påbörjade utbildningen under läsåret 2007/08 och som lägst 52 procent för de som påbörjade utbildningen under läsåret 2012/13. Därefter har den ökat igen, och för de som påbörjade läsåret 2016/17 var examensfrekvensen 58 procent. Den genomsnittliga examensfrekvensen i jämförelsegruppen har under alla år i tidsserien varit drygt 70 procent.

Diagram 13: Genomströmning (examensfrekvens) för studenter som påbörjat utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen och genomsnittlig examensfrekvens för utbildningar i jämförelsegruppen, läsåren 2007/08–2016/17.¹⁵

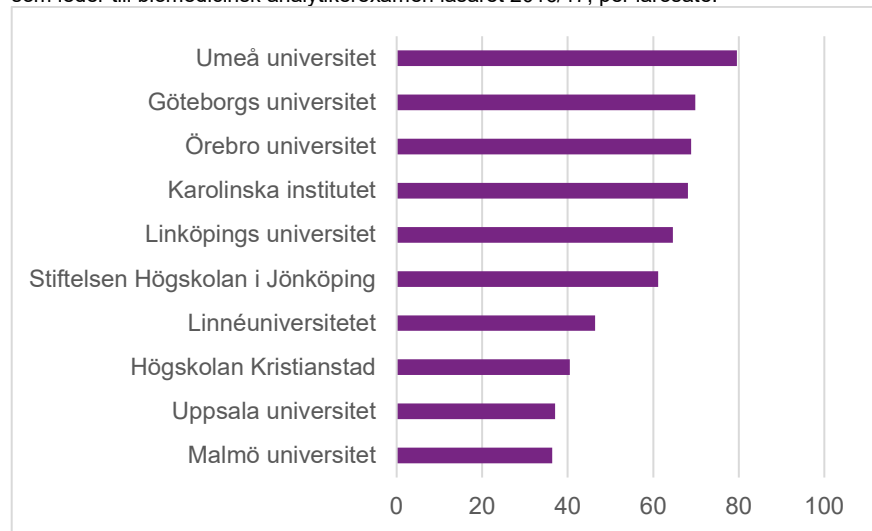

Studenter som inom uppföljningstiden fått en biomedicinsk analytikerexamen utfärdad vid ett annat lärosäte än det de påbörjade sina studier vid ingår i statistiken för det lärosäte där de påbörjade sin utbildning.

Umeå universitet är det lärosäte där högst andel (80 procent) av studenterna som påbörjade utbildningen under läsåret 2016/17 har fått en biomedicinsk analytikerexamen utfärdad inom nominell studietid plus tre år. Lägst andel finns vid Malmö universitet (36 procent), följt av Uppsala universitet (37 procent).

¹⁵ Uppsala universitet bedriver utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen vid Mittuniversitetets campus i Sundsvall. Studenterna är under delar av utbildningen registrerade vid båda lärosätena i det studieadministrativa systemet Ladok, vilket gör det troligt att examensfrekvensen har underskattats något.

Diagram 14: Genomströmning (examensfrekvens) för studenter som påbörjat utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen läsåret 2016/17, per lärosäte.

Nästan alla biomedicinska analytiker etablerar sig på arbetsmarknaden

UKÄ undersöker studenternas etableringsgrad på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter avlagd examen.¹⁶ Den aktuella statistiken gäller för de studenter som fått examen utfärdad läsåren 2010/11–2019/20. Etableringsgraden utgörs av andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Det betyder att

- personen är sysselsatt i november månad det aktuella uppföljningsåret enligt den definition som SCB använder i sysselsättningsregistret
- den sammanräknade arbetsinkomsten under året ska överstiga 260 300 kronor (år 2021)
- det inte ska finnas några händelser som visar perioder av arbetslöshet eller att personen har varit föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder under året. Arbetslösheten kan vara på hel- eller deltid och gäller även arbetssökande med tillfällig timanställning.

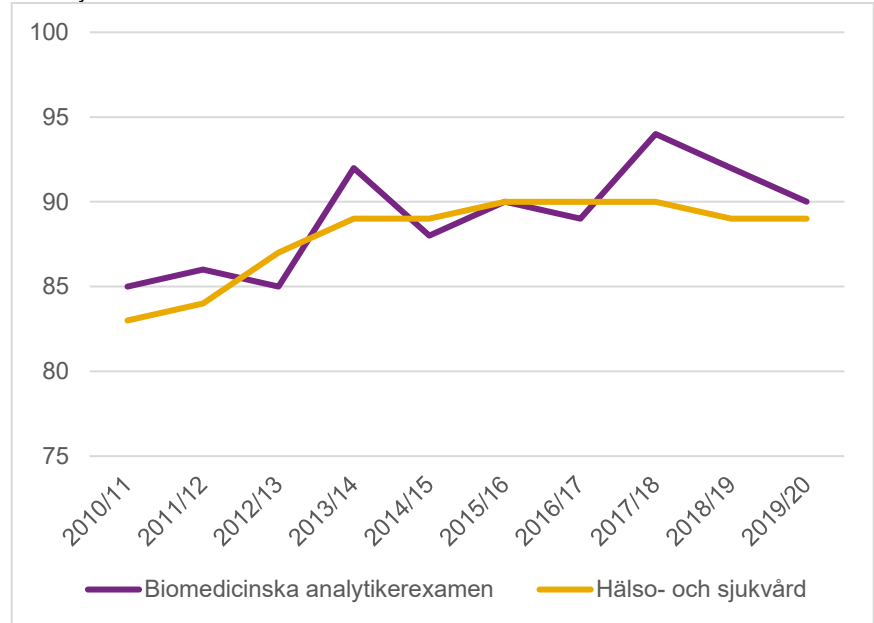
Undersökningspopulationen omfattar alla individer som tog en examen under ett visst läsår, utom personer som troligen har flyttat utomlands samt personer som studerade i högskolan under uppföljningsåret.

Etableringsgraden för biomedicinska analytiker har ökat under tidsperioden. Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden har varierat mellan som lägst 85 procent för de som fick examen utfärdad läsåren 2010/11 respektive 2012/13 och som högst 94 procent för de som fick examen utfärdad läsåret 2017/18.

¹⁶ Statistiken utgår från longitudinella registerdata på individnivå och hämtas ifrån UKÄ:s databas på MONA: Statistiska centralbyråns (SCB) plattform för mikrodata.

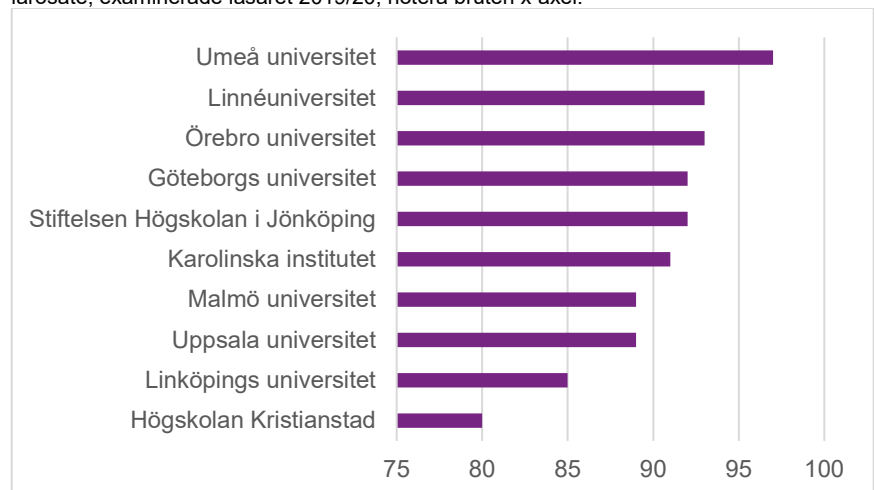
Den genomsnittliga etableringsgraden för biomedicinska analytiker för hela tidsperioden var drygt 89 procent, vilket var en procentenhet högre än för jämförelsegruppen.

Diagram 15: Etableringsgrad 1–1,5 år efter avlagd biomedicinsk analytikerexamen och efter avlagd examen i jämförelsegruppen, examinerade läsåren 2010/11–2019/20, notera bruten y-axel.

Umeå universitet hade högst etableringsgrad bland de studenter som fick examen utfärdad under läsåret 2019/20 (97 procent). Lägst etableringsgrad under det aktuella uppföljningsåret hade studenterna som fått examen utfärdad från Högskolan Kristianstad (80 procent) och Linköpings universitet (85 procent).

Diagram 16: Etableringsgrad 1–1,5 år efter avlagd biomedicinsk analytikerexamen per lärosäte, examinerade läsåret 2019/20, notera bruten x-axel.

Biomedicinska analytikerutbildningarna har analyserats och följts upp

Biomedicinsk analytikerutbildning berörs översiktligt eller som en delmängd i flera av UKÄ:s statistikrapporter och i ett antal analyser och uppföljningar.

Behovet av biomedicinska analytiker är stort

Utbildning som leder till biomedicinsk analytikerexamen har i huvudsak berörts inom de arbetsmarknadsprognoser och analyser över framtidens behov av högskoleutbildade som UKÄ publicerat.

I samtliga rapporter framgår det att det finns brist på biomedicinska analytiker. I en rapport från 2015¹⁷ beskrev vi att det skulle råda en beräknad balans mellan antalet examinerade och rekryteringsbehovet omkring läsåret 2029/30, förutsatt att dimensionering, intresset bland presumtiva studenter och examensfrekvens såg ut som de gjorde 2015. I rapporten skrev UKÄ också att efterfrågan på utbildade biomedicinska analytiker skulle öka till följd av befolkningsökningen i Sverige.

Några år senare beskrev vi i en annan rapport 2019¹⁸ att balansen mellan tillgång och efterfrågan inte skulle nås inom prognosperioden fram till 2035. Den prognostiserade skillnaden mellan tillgången till utbildade biomedicinska analytiker och efterfrågan på dem skulle fram till dess öka till 2 700 personer. För att möta behovet beräknades att det krävdes 516 nyexaminerade varje år under 2022–2035. Med den då genomsnittliga examensfrekvensen motsvarade det ett årligt nybörjarbehov om 707 studenter, vilket var 159 fler per år än antalet som var nybörjare 2018.

Ytterligare en prognos för behovet av högskoleutbildade publicerades under 2021.¹⁹ Pensionsavgångarna bland biomedicinska analytiker bedömdes då bli mycket stora under prognosperioden fram till 2035, eftersom cirka 60 procent av arbetskraften då var 50 år eller äldre. Samtidigt förväntades en andel av de förvärvsarbetande vidareutbilda sig och därmed byta yrke.

Tillgången till biomedicinska analytiker förväntades med 2021 års utbildningsdimensionering minska med cirka 20 procent under prognosperioden, eftersom antalet som fick examen utfärdad var mindre än antalet som bedömdes lämna yrket. Då räknade man med att drygt 300 studenter varje år skulle få examen utfärdad, vilket stämmer överens med den statistik som presenterats i tidigare avsnitt. Det innebär att

¹⁷ Universitetskanslersämbetet 2015, *Högskoleutbildade och arbetsmarknaden: Ett planeringsunderlag inför läsåret 2015/17*, Rapport 2015:5.

¹⁸ Universitetskanslersämbetet 2019, *Framtidens behov av högskoleutbildade: Genomgång av 15 bristyrken inom offentlig sektor fram till 2035*, Rapport 2019:23.

¹⁹ Universitetskanslersämbetet 2021, *Prognoser för behovet av högskoleutbildade*.

bristen ökar fram till 2035. För att säkerställa balansen mellan tillgång och efterfrågan beräknades det behövas cirka 2 500 fler biomedicinska analytiker vid prognosperiodens slut. Det innebär att antalet nybörjare, utifrån examensfrekvensen, behövde öka med ytterligare 400 studenter per år, eller med cirka 82 procent, och bestå under hela prognosperioden. Men en ökning eller minskning i examensfrekvensen resulterar i en motsvarande minskning eller ökning i nybörjarbehovet.

Fler vägar till vården

2022 slutrapporterade UKÄ ett regeringsuppdrag tillsammans med Myndigheten för yrkeshögskolan och Skolverket. Uppdraget bestod i att kartlägga och föreslå fler vägar för yrkesverksamma inom vården som inte hade gått en högskoleutbildning tidigare. Uppdraget omfattade bland annat delar om biomedicinsk analytikerutbildning.²⁰

I rapporten framkom att naturvetenskapliga programmet (Gy11) var den vanligaste bakgrunden (87 procent) för studenter i biomedicinsk analytikerutbildning. Genomsnittsåldern för nybörjarstudenterna var 22 år, vilket var lägre än genomsnittet för alla hälso- och sjukvårdsutbildningar där nybörjarstudenterna var 24 år. Dessutom visade rapporten att 94 procent av studenterna hade begränsad eller ingen yrkeserfarenhet före utbildningen. Bara 1 procent hade tidigare yrkeserfarenhet från vård och omsorg.

Biomedicinsk analytikerutbildning har högre behörighetskrav än många andra hälso- och sjukvårdsutbildningar. För att bereda väg för fler behöriga har flera lärosäten utnyttjat möjligheten att göra undantag från delar av den särskilda behörigheten. Högskolan Kristianstad och Umeå universitet har frångått kraven på Kemi 2 och Biologi 2. I stället kräver de Kemi 1 och Biologi 1 som delar av den särskilda behörigheten. Högskolan i Jönköping anger att de ger dispens från kraven på Kemi 2 och Biologi 2 under förutsättning att den sökande har läst Kemi 1 och Biologi 1. I en uppföljning av studieprestationerna har Högskolan Kristianstad konstaterat att de inte noterat någon skillnad mellan de som läst Kemi 2 och Biologi 2 jämfört med de som läst Kemi 1 och Biologi 1 före antagningen till utbildningen.

UKÄ har inte några aktuella tillsynsärenden

Universitetskanslersämbetet har sedan den senaste utvärderingen inte utövat någon juridisk tillsyn över utbildningar som leder till biomedicinsk analytikerexamen.

²⁰ Universitetskanslersämbetet 2022, *Fler vägar till vården – Ett regeringsuppdrag att kartlägga och föreslå fler vägar för yrkesverksamma*, Rapport 2022:20.

Kunskap från andra myndigheter och organisationer

Mycket liten konkurrens om jobben enligt Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen publicerar information om olika yrken. Informationen bygger dels på Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik med data från interna databaser, dels på Statistiska centralbyråns (SCB) statistik.

Biomedicinska analytiker på arbetsmarknaden

Arbetsförmedlingen beskriver²¹ att de flesta biomedicinska analytikerna arbetar inom hälso- och sjukvården på sjukhuslaboratorier eller på avdelningar för klinisk fysiologi. De flesta arbetar inom laboratoriemedicin med att analysera biologiska prover. Biomedicinska analytiker kan också arbeta inom andra områden, till exempel inom medicinsk forskning, läkemedelstillverkning eller med att analysera prover av miljöföroreningar.

Den viktade genomsnittslönen per månad inom yrkesområdet är 35 800 kronor. I den 10:e percentilen tjänar de anställda mindre än 28 000 kronor per månad och i den 90:e percentilen tjänar den anställda mer än 44 200 kronor.

Yrkesprognos

Yrkesprognosen²² baseras på SCB:s yrkesregister, lönestrukturstatistik samt på Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Enligt Arbetsförmedlingen finns det cirka 9 500 yrkesverksamma biomedicinska analytiker i Sverige, varav cirka 85 procent är kvinnor och 15 procent är män. Arbetsförmedlingen bedömer att det är och fortsatt kommer vara mycket liten konkurrens om jobben. Det gäller under hela prognosperioden fram till och med 2026. Det innebär att personer med biomedicinsk analytikerexamen har mycket stora möjligheter till arbete.

²¹Arbetsförmedlingen, *Biomedicinska analytiker*, www.arbetsformedlingen.se/for-arbetsokande/yrken-och-framtid/hitta-yrken/yrkesgrupper/1221, hämtat 2023-11-01.

²²Arbetsförmedlingen, *Yrkesprognos, Biomedicinska analytiker*, www.arbetsformedlingen.se/for-arbetsokande/yrken-och-framtid/hitta-yrkesprognoser/prognoser/prognos/16, hämtat 2023-11-01.

Arbetsförmedlingens yrkesprognos gäller för hela landet. Prognosen täcker 60 arbetsmarknadsregioner. För 21 av arbetsmarknadsregionerna har Arbetsförmedlingen publicerat regionala prognoser. Jämfört med andra regioner så är möjligheterna till arbete 2023 mycket större i Jönköping, Karlstad, Malmö-Lund, Umeå och Örebro. I Borås, Gävle, Luleå och Trollhättan-Vänersborg är möjligheterna till arbete år 2023 jämfört med andra regioner mycket mindre.

Socialstyrelsen utfärdade färre legitimationer

Socialstyrelsen publicerar varje år en bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvården samt tandvården. Rapporten kallas för *Nationella planeringsstödet*.²³

Brist på biomedicinska analytiker

Socialstyrelsen beskriver i det nationella planeringsstödet att både SCB och Arbetsförmedlingen bedömer att det är brist på biomedicinska analytiker. 20 av de 21 regionerna rapporterar att det varit personalbrist inom yrkesgruppen under 2022. Under 2016–2020 har andelen sysselsatta biomedicinska analytiker per 100 000 invånare minskat med 5 procent. Samtidigt är det ett av de legitimationsyrkena där antalet sysselsatta är som störst per 100 000 invånare – men jämfört med riksgenomsnittet finns det också bland de största geografiska variationerna.

Regionerna uppger för Socialstyrelsen att man arbetar på flera sätt med att öka tillgängligheten till biomedicinska analytiker. I flera regioner är det en prioriterad grupp i översyner av lönestrukturer och modeller för karriärutveckling. Regionerna samverkar också med lärosäten för att skapa bättre förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning. Lärosätena avser i framtiden att utöka antalet utbildningsplatser, enligt Socialstyrelsen. Samverkan syftar även till att öka genomströmningen, det vill säga att fler studenter slutför utbildningarna.

Antalet utfärdade legitimationer minskar

Under perioden 2017–2021 minskade antalet utfärdade legitimationer till biomedicinska analytiker med 4 procent.

Internationalisering på arbetsmarknaden

Många regioner arbetar med utlandsrekrytering för att täcka kompetensbristen. Fem av regionerna gör det när det gäller

²³ Socialstyrelsen, *Bedömning av tillgång och efterfrågan på legitimerad personal i hälso- och sjukvård samt tandvård. Nationella planeringsstödet 2023*, 2023-2-8352.

biomedicinska analytiker. År 2020 var 25,4 procent av de sysselsatta utrikesfödda. 5,6 procent av de sysselsatta biomedicinska analytikerna hade två utrikes födda föräldrar.

Andelen utfärdade legitimationer för biomedicinska analytiker från tredje land, Europeiska unionen, europeiska ekonomiska samarbetet och Schweiz ökade under 2017–2021.

Nationella vårdkompetensrådet bedömer att fler biomedicinska analytiker behöver disputera

Nationella vårdkompetensrådet är ett rådgivande organ som ska bidra till en god planering av vårdens kompetensförsörjning. De har i uppdrag att bedöma kompetensbehoven samt stödja och åstadkomma samverkan om kompetensförsörjning på nationell och regional nivå. UKÄ är representerade i rådet.

I det här avsnittet beskriver vi två publikationer från Nationella vårdkompetensrådet.

Antalet nybörjare har ökat men examensfrekvensen ökar inte i samma takt

Flödesstatistiken som Nationella vårdkompetensrådet publicerat visar biomedicinska analytikerns väg genom utbildnings- samt hälso- och sjukvårdssystemet.²⁴ Man redovisar dock inte några analyser om bakomliggande orsaker till resultaten.

Antalet nybörjare på biomedicinska analytikerutbildningen ökade under perioden 2006–2020 från drygt 370 nybörjare 2006 till drygt 580 nybörjare 2020. Antal personer som tar examen har också ökat, men inte i samma takt som antalet nybörjare. Biomedicinsk analytiker är ett kvinnodominerat yrke och detsamma gäller nybörjarstudenterna. Andelen nybörjarstudenter som är kvinnor har varierat mellan 82 procent 2007 och 73 procent 2016.

Examensfrekvensen, som baseras på att studenterna tagit examen inom ordinarie studietid plus ett år, varierar också. Män har en lägre examensfrekvens än kvinnor. I genomsnitt har examensfrekvensen totalt sjunkit från 67 procent, för de som var programnybörjare 2006, till 56 procent för de som var programnybörjare 2016. Minskningen beror främst på att kvinnors examensfrekvens sjunkit mer än männens, och eftersom de är en större grupp påverkas genomsnittet i högre grad. Mönstret återfinns bland studenterna som tog examen inom ordinarie

²⁴ Nationella vårdkompetensrådet, *Statistikbaserade flödesbeskrivningar för yrkesgruppen biomedicinsk analytiker*, 2021:9.

studietid plus tre år. Den genomsnittliga examensfrekvensen för de studenterna var 54 procent läsåret 2019/20. Biomedicinsk analytikerutbildningen är en av de legitimationsgrundande yrkesutbildningarna inom hälso- och sjukvård samt tandvård med lägst andel studenter som tar examen.

Den genomsnittliga bruttostudietiden, det vill säga den faktiska tiden mellan programstart och examen, har varierat över tid. För kvinnor har den ökat från 3,6 år 2010 till i genomsnitt 3,9 år 2020. För män har tiden minskat från 3,7 år 2010 till 3,6 år 2020. Från 2013 har bruttostudietiden i genomsnitt varit kortare för män än för kvinnor. Kortast bruttostudietid har män som var 30 år eller äldre vid studiestarten, 3,2 år, och längst är tiden för kvinnor som var 29 år eller yngre, 3,9 år. Skillnaden var 8,4 månader år 2020.

Sett till den låga examensfrekvensen beskriver Nationella vårdkompetensrådet också när i utbildningen som studenter hoppar av programmen. De flesta studenterna som hoppar av utbildningen avslutar studierna under termin två. Det gäller ungefär en av tre som avslutar studierna i förtid. En förklaring till det kan vara att studenter med oavslutade studiemoment inte får fortsätta på utbildningens tredje termin. Ungefär lika många avslutar studierna under termin fem eller senare, det vill säga under utbildningens sista termin utan att ta examen. Drygt en av fyra av de som avslutar studierna i förtid gör det under den första terminen.

12 600 personer, upp till 69 års ålder, var legitimerade som biomedicinska analytiker 2019, varav 10 300 var sysselsatta. 12 procent av dem var män. Genomsnittsåldern var 46,9 år. För kvinnor var genomsnittsåldern 47,5 år och för män 42,7 år. Endast 3 procent av alla sysselsatta legitimerade biomedicinska analytiker hade 2019 en svensk doktorsexamen inom medicin och hälsovetenskap. Gruppen omfattar knappt 350 personer. Procentuellt sett har dubbelt så många män doktorerat jämfört med kvinnor, det vill säga 6 respektive 3 procent. Det innebär att färre än 300 av kvinnorna och färre än 100 av männen har disputerat. Av de som har en annan examen än svensk biomedicinsk analytikerexamen är det en något större andel som doktorerat, där 5 procent av männen respektive 3 procent av kvinnorna gjort det. Under perioden 2010–2019 disputerade drygt 140 legitimerade biomedicinska analytiker, varav knappt 14 procent av de disputerade var män. I genomsnitt var bruttostudietiden i forskarutbildningen för kvinnor 6,6 år och för män 5,3 år.

Bristen på disputerade är ett hinder för kompetensförsörjningen

I delredovisningen av regeringsuppdraget om att föreslå en nationell plan för kompetensförsörjning²⁵ beskriver Nationella vårdkompetensrådet att disputerade lärare behövs för att hälso- och sjukvårdsutbildningar ska kunna bedrivas med hög kvalitet och utbilda legitimerad personal. Rådet bedömer att bristen på disputerade lärare är ett hinder för kompetensförsörjningen och att det kommer fortsätta vara ett hinder, eftersom de nuvarande lärarna är äldre och stora pensionsavgångar väntas framöver.

Nationella vårdkompetensrådet lämnar mot bakgrund av det rekommendationer till regeringen om att stärka förutsättningarna för att säkerställa kompetensförsörjningen av disputerad personal. Den första rekommendationen handlar om att säkerställa en långsiktig finansiering av forskarskolor för doktorander.

Den andra rekommendationen handlar om förändringar i bestämmelserna om förenade anställningar mellan lärosäten och en sjukvårdsenhet för att möjliggöra det för andra yrkesgrupper än läkare. De anställningarna möjliggör utbyte mellan lärosäten och sjukvårdshuvudmän när det gäller vetenskaplig utveckling och klinisk forskning med aktuell professionsrelevans.

Den tredje rekommendationen handlar om att införa avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning (VULF) mellan staten och vårdgivare. Det ska reglera bland annat statens ersättning till regionerna för medverkan i den verksamhetsförlagda utbildningen samt utveckling av den kliniska forskningen och av hälso- och sjukvården.

Sveriges kommuner och regioner räknar med stora pensionsavgångar

I rapporten Välfärdens kompetensförsörjning²⁶ har Sveriges kommuner och regioner (SKR) beräknat demografiska behov och pensionsavgångar för biomedicinska analytiker under de kommande 10 åren (2021–2031). SKR beräknar att yrkeskåren under den här perioden behöver förstärkas med 2 300 personer. Pensionsavgångar utgör 1 700 personer av behovet, vilket motsvarar cirka 74 procent.

I rapporten tar SKR upp vikten av ökat heltidsarbete för anställda inom regioner och kommuner samt hur andelen heltidsarbetande påverkar

²⁵ Nationella vårdkompetensrådet, *Nationella vårdkompetensrådets delredovisning inom uppdraget att ta fram förslag på en nationell plan för kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården* (S2023/00256), 2023:4, PM 4.3-10609/2023.

²⁶ Sveriges kommuner och regioner 2022, *Välfärdens kompetensförsörjning: Personalprognos 2021–2031 och hur välfärden kan möta kompetensutmaningen*.

behovet av anställda. Enligt rapporten anger 20 procent av de som inte arbetar heltid att det beror på att de inte erbjuds heltidsanställning.

Vårdförbundet tar upp vikten av ökad andel heltidsarbetande i yrket

I Vårdförbundets arbetsmiljörapport finns anställningsstatistik för biomedicinsk analytiker från 2020. Totalt var 8 800 personer anställda inom yrket för tre år sedan, varav 6 400 var anställda inom regionerna. Kommunerna hade enligt arbetsmiljörapporten inga anställda biomedicinska analytiker detta år.

Vårdförbundet tar liksom Sveriges kommuner och regioner upp vikten av att öka heltidsarbetet inom yrket, liksom för vårdrkkena generellt. Om deltidsarbetet inom yrkesgruppen biomedicinska analytiker kan omvandlas till heltidsarbete skulle det motsvara 470 fler anställda biomedicinska analytiker i regionerna.²⁷

²⁷ Vårdförbundet 2022, *Yrken för livet kräver bättre villkor*.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

